

**EL LLIBRE
DE LA SETMANA**
PERFIL

EL 1976, UN ANY DESPRÉS D'EL LLEGAT DE HUMBODLT' (UNA DE LES SEVES NOVEL·LES MÉS CELEBRADES), SAUL BELLOW VA REBRE EL PREMI NOBEL I EL PULITZER. ENTRE LA SEVA PRODUCCIÓ DESTACA 'HERZOG' I 'RAVELSTEIN'

Estrelles càlides i cors freds: l'univers de Saul Bellow

DAMIÀ ALOU

obsessió per la culpa que ve de Kafka per línia directa, així com la concepció de l'argument com una lluita inútil de l'home contra el món – i la gran tradició de la novel·la americana, amb la seva ambició desmesurada de crear un artefacte literari sempre més gran que la vida. Bellow, nascut al Quebec en el si d'una família jueva d'origen rus, és un dels grans escriptors que van sorgir als Estats Units després de la Segona Guerra Mundial, i és l'únic que ha rebut tres vegades el National Book Award. Va debutar el 1944

amb *Dangling man*, i *La víctima*, que ara ens presenta El Cercle de Viena, va ser la seva segona obra, publicada el 1947, tot i que ni de bon tros es pot considerar una obra de joventut ni de *tempteig*, sinó que és un llibre d'una força aclaparadora, on el conflicte moral adquireix una densitat física gràcies a la seva escriptura segura i precisa.

Ens relata la història d'Asa Leventhal, un home que lluita per sortir-se'n en un món d'enveges, mesquines intrigues i precarietat laboral i que, temps enrere, per culpa d'un comentari no maliciós, però sí absurd, va fer perdre la feina a un conegut seu, un tal Allbee, que de sobte irromp a la seva vida amb no se sap gaire bé quines intencions. L'Allbee és un personatge cent per cent Kafka: una d'aquelles presències que, com els ajudants de K. a *El castell*, en poques ratlles passen de l'abstracció metafísica a una carnalitat tosca, fins i tot grollera, que de vegades provoquen un fort malestar i d'altres semblen completament ridícules. Des de bon principi, la lluita que mantenen en Leventhal i l'Allbee oscil·la entre el malson i l'absurd, i a mesura que l'Allbee va envaint l'espai del primer, instal·lant-se a casa seva, compremem que en el fons és el seu doble, o potser el seu avatar: el que podria haver estat en Leventhal en cas que hagués perdut la feina en les mateixes circumstàncies.

Hi ha una por a la pobresa que Bellow retrata amb el seu asfixiant detallisme: "Llavors a en Leventhal li van venir al cap tot d'imatges horribles d'homes asseguts sense esma als bancs del menjador de beneficència, esperant el seu cafè sota un sol hivernal esvaït i entelat; llençols

LA VÍCTIMA
SAUL BELLOW
VIENA EDITORIAL
TRAD. JORDI MARTÍN LLORET
336 PÀG. / 23 €

i coixins llardosos de pensions de mala mort". L'Allbee resumeix totes les pors d'en Leventhal, i probablement les de molts nord-americans de l'època i també d'ara, obligats a participar en la carrera social i laboral que la societat ens planteja cada cop més aviat. Bellow troba una metàfora perfecta: la cursa amb un ou dins una cullera: "I a vegades estàvem farts de l'ou, fastiguejats, i en aquells moments faríem un pacte amb el diable i el que en deien els poders de les tenebres que acompanyen la cullera, contemplant l'ou, tement per l'ou. L'home és dèbil i fràgil, ha de tenir les quantitats justes de tot –aigua, aire, aliment".

Impotència i soledat

Hi ha dos detalls que afebleixen en Leventhal en la seva lluita: la malaltia greu del seu nebot i l'absència de la seva dona, que és de viatge per visitar la seva mare. El primer reflecteix la seva impotència; el segon l'enfonsa en una soledat que el limita: és com si sense la dona la seva part pràctica hagués quedat atrofiada, vulnerable a la força hostil i fantasmagòrica de l'Allbee.

Tot això, Saul Bellow ho desenvolupa en l'ambient quotidià d'un pati de veïns, i ho porta amb mà ferma fins a un final sorprenent on ressona la pregunta d'en Leventhal: "Un moment, i vostè qui creu que mana?" És extraordinari el retrat que fa Bellow de Nova York, amb unes descripcions poques vegades superades (i que gaudim en català gràcies a la magnífica traducció de Jordi Martín Lloret) i com és capaç d'aconseguir que la reflexió formi part indissoluble de l'acció. Una novel·la ideal per combatre la ressaca de banalitats de Sant Jordi. ♦♦

"ÉS EXTRAORDINARI EL RETRAT QUE FA SAUL BELLOW DE NOVA YORK, AMB UNES DESCRIPCIONS POQUES VEGADES SUPERADES"

WIKIPEDIA

Comèdia al caire de l'abisme

PERE ANTONI PONS

pobres i tísics o músics de rock'n'roll vagament nihilistes i molt aficionats als estupefaents. En realitat, la fauna més salvatge del món de l'art i la cultura són els humoristes, tal com queda clar llegint *Comedy at the edge*, un assaig de Richard Zoglin sobre la generació de monologuistes còmics (George Carlin, Richard Pryor, Steve Martin, Robin Williams...) que sorgiren als EUA dels anys 70. Hereus de Lenny Bruce, la majoria eren brillantíssims: maniacodepressius, ionquis i d'una agudesament frenètica i hila-

rant. Com que parlaven sense embuts dels temes més espinosos –religió, sexe, raça, política–, generaven polèmiques i escàndols. Eren com els bufons medievals, que deixaven anar, entre rialles, les veritats més explosives.

Com que el protagonista de *Gran cabaret*, de David Grossman (Jerusalem, 1954), és un còmic, i a més l'argument s'articula a partir d'un monòleg en un bar de la ciutat de Natanya, inicialment sembla que l'autor utilitzarà, des de la ficció, aquest privilegi perillós dels comedians: el de poder dir-ho tot i de la manera més irreverent possible. L'arrencada de la novel·la, narrada per un

espectador, així ho confirma. L'humorista Dóvale, de 57 anys, parla, sense pèls a la llengua, de la tràgica història dels jueus i la complicada realitat d'Israel. Fa broma sobre l'Holocaust –Josef Mengele va ser "una mica com el nostre metge de família"–, conta acudits relacionats amb l'antisemitisme, i fa al·lusions als territoris ocupats, als colons i als atemptats dels palestins.

Obviament, el públic s'inquieta i protesta, però ell els increpa i hi insisteix, entre erràtic i inflammat. Mentrestant, el narrador –un jutge retirat– recorda la relació que tenia amb

GRAN CABARET
DAVID GROSSMAN
EDICIONS 62 / LUMEN
TRAD. ROSER LLUCH
190 PÀG. / 17,90 €

Dóvale quan eren petits i analitza l'espectacle.

Si la novel·la sencera fos com la primera meitat, el *Gran cabaret* de Grossman seria una obra esfilagarsada però elèctrica, divertida i alhora terriblement incòmoda, útil per constatar que l'humor més esclatant és fruit de la desesperació. El problema és que, durant bona part de la segona meitat, Dóvale es dedica a recuperar, en una mena de desvari sovint confús, un record familiar trist. Aleshores el relat perd força, l'interès decau i, a la fi, la lectura no resulta del tot satisfactòria. Com un acudit sense l'estocada final. La feina de la traductora Roser Lluch, que deu haver bregat amb molts sobreentesos i dobles sentits, s'intueix molt meritòria. ♦♦